is meer dan eenmaal geplaatst onder verklaringen, die desaangaande geen twijfel overlieten.

Ten overvloede zij hier alleen gewezen op het eerste manifest dat onder dagteekening van 5 December 1878 de wereld inging, en waaronder ook de heer Lohman zijn naam plaatste „uit hartelijke belangstelling in deze zoo gewichtige zaak *en volkomen instemmende met het openbaar gemaakt plan en beginsel*", teneinde zich met de stichters te vereenigen.

In dit manifest nu werd zoo klaar en duidelijk mogelijk uitgesproken, dat het aanvullingssysteem, om privaat-docenten aan de Staats-universiteiten te plaatsen, behoorde tot die „tijdelijke hulpmiddelen, die den wortel van het euvel zelfs niet aanraakten".

Men leze slechts dezen volzin:

„Dat nu ter keering van zulk een gevaar in een Seminarie geen heil zit en door geen privaat docent een dam valt op te werpen, vereischt wel geen aanwijzing. Die tijdelijke hulpmiddelen toch raken den wortel van het euvel zelfs niet aan. Neen, slechts een vrije gereformeerde Universiteit kan duurzaam en op eenigszins afdoende wijze den nadeeligen invloed onzer moderne Staats universiteiten (indien althans het verweer eenigermate aan den aanval gewenredigd zal zijn) onschadelijk maken. Niet toch door aanvulling maar door eigen stichting alleen wordt ook op het hooger onderwijs het zelfde stelsel toegepast, dat op het terrein der lagere school reeds zoo uitnemend vrucht droeg."

Zelfs legde de geachte schrijver er vroeger nadruk op, dat *„bovenaan voor ons staat de roeping om onze zonen, voorzoover dit in onze macht is, vrij te houden van de schadelijke invloeden van een onderwijs dat verkeerd is."* Het hierin „dreigend gevaar" achtte hij nog erger *„dan dat der onzedelijkheid"* (Vde Jaarverslag. p. XXIX).

Thans daarentegen schrijft de heer Lohman op blz. 64: „Eene Universiteit enkel uit Christenbelijders bestaande, is vooralsnog onmogelijk. *Ik zou ze ook niet noodig noch wenschelijk achten."*

En na die pertinente verklaring wordt dan het stelsel ontwikkeld, dat het plaatsen van geleerde Christenen aan de Staatsuniversiteiten, opdat deze naast de ongeloovige hoogleeraren doceeren kunnen, hem het meest toelacht.

Hij schrijft desaangaande op blz. 64:

Niet tot het vormen van een afzonderlijke Universiteit op een of anderen grondslag zijn zij geroepen, maar wel kunnen zij mannen uit hun midden aanstellen om, vooral in die vakken, waarin het zoo hoog noodig is den band tusschen God en de wetenschap in het licht te stellen, aan de bestaande Universiteiten college te geven.

Een Universiteit enkel uit Christusbelijders bestaande is vooralsnog onmogelijk. Ik zou ze ook niet noodig of wenschelijk achten. Veel heerlijker acht ik het, hoe moeilijk de taak voor den hoogleeraar ook zijn moge, als Christusbelijder op te treden te midden van — zoo noodig tegenover — de verwerpers van den Christus, en, ook tegenover een ongeloovige jongelingschap, dag aan dag aan te wijzen hoe menig vraagstuk eerst dan tot zijn recht en tot een behoorlijke oplossing kan komen, wanneer het geplaatst wordt onder het licht van het Evangelie.

Groot en zegenrijk zou de invloed kunnen zijn, die van zulke belijders des Heeren uitging, mits deze dan ook volkomen vrij bleven, en ten aanzien van hetgeen zij wenschen te zeggen onder geen enkele curateele werden geplaatst. *Hun* geloof en *hun* wetenschap moet den weg bepalen dien zij te volgen hebben; niet de wijsheid die schuilt bij curatoren of andere menschen.

Beslister tegenstelling met het vroeger door den geachten schrijver ingenomen standpunt, is wel niet denkbaar.

Het zedelijk bestaansrecht zelf der Vrije Universiteit, geheel afgescheiden van de vraag of de Gereformeerde dan wel in het algemeen Christelijke beginselen, haar ten grondslag moeten strekken, wordt door bovenaangehaalde uitspraken ontkend.

Er is hier geen sprake meer, gelijk voorheen, van deze of gene opvatting van de Statuten. Het denkbeeld zelf van eene Universiteit, die als geheel, als stichting, tegenover de ongeloovige Staats-universiteiten zou zijn te stellen, wordt hier niet alleen losgelaten, maar openlijk bestreden, en het ook in 1877 geopperde, maar toen verworpen denkbeeld van Dr. Van Ronkel c. s., om onzerzijds mannen aan de Staats-universiteiten aan te stellen als *„veel heerlijker"* aangeprezen.

Natuurlijk denken wij er niet aan, geheel den strijd die in 1877 en 1878 tegen dit nu aangeprezen denkbeeld gevoerd is, te gaan hernieuwen. De geachte schrijver onthoudt zich van elke poging om deze zijne verandering van overtuiging als zoodanig toe te lichten. Daarom wagen ook wij er ons niet aan.

Doel van dit opstel is alleen, onze lezers van het feit der *verandering* als zoodanig op de hoogte te stellen, en hen te doen inzien, hoe de heer Lohman thans over de Staats-universiteiten denkt.

Onze Eeredienst.

LVII.

De hoofdbedenking tegen de publieke *absolutie* gerezen is haar voorwaardelijk karakter.

Wat, zoo vraagt men, heeft de Gemeente aan eene *absolutie*, die haar niet aangezegd en verkondigd, maar slechts voorwaardelijk aangeboden wordt, zoodat ieder voor zichzelf heeft te bepalen, of ze hem geldt dan niet?

Is het dan wel iets anders dan de doellooze herhaling van een algemeen bekende waarheid, die ieder thuis evengoed kan lezen, en op zichzelf toepassen?

Deze bedenking is niet zonder gewicht.

De ziel die zich van zonde bewust is, neigt er toe, om een gezag te zoeken, dat haar stelliglijk en zekerlijk kan aankondigen: „*Uw* zonden zijn u vergeven." En dat deze neiging van de ziel op zichzelve niet verkeerd is, blijkt wel uit het feit, dat Jezus zelf aan deze behoefte voldoening schonk, en het: „Uw zonden zijn u vergeven," meer dan ééns uitsprak. De gelukkigen wien dat te beurt viel, hadden dan ook geen eigen onderzoek in te stellen. Het is Jezus die hun hart doorschouwde. En het was zijn machtwoord dat hun de zekerheid van schuldvergeving schonk.

Er is dan ook geen twijfel, of als we met den Heiland nog dezelfde gemeenschap konden oefenen, als destijds deze gelukkigen, of ook nu nog zou dat woord van onzen Heiland tot dezen en genen uitgaan, en hij die het zich hoorde toespreken, zou er zalig in zijn.

Het behoeft ons dan ook volstrekt niet te bevreemden, dat reeds spoedig in de Christelijke kerk de poging van de zijde der voorgangers gewaagd werd om den geloovigen ten deze ter wille te zijn. Men beleed dan zijn zonden. De regel stond vast dat alleen beleden zonden vergeven werden. En in dat *belijden* van de verborgen zonden des harten werd dan zulk een blijk van oprechtheid en gebrokenheid des harten geëerd, dat men achtte op dien grond te kunnen vergeven.

Later ontving deze belijdenis van zonden en de haar volgende absolutie zekere regeling, en ten slotte is alzoo de Biecht opgekomen, die in de Reformatie niet geheel is afgeschaft, maar met name bij de Lutherschen nog stand hield, en in sommige streken van Duitschland en Engeland thans weêr opleeft.

Men beriep zich dan op Jezus' uitspraak tot zijn apostelen: „Wien gij de zonden vergeeft, dien zijn ze vergeven", en verklaarde zulks in den zin, dat deze apostolische macht in de kerk, zij het ook in gewijzigden vorm, voortleefde.

Dat dit ook zoo de Gereformeerden niet overtuigd heeft, heeft niettemin zijn goeden grond. Al aanstonds toch is het uit de Evangelien duidelijk, dat Jezus wel eigener beweging, een enkel maal, meest alvorens een zieke te genezen, de zondenvergeving uitsprak, maar dat er geen sprake van is, dat óf de discipelen óf de schare op geregelde tijden tot Jezus zouden gekomen zijn, om te biechten en absolutie te ontvangen. Zelfs bij hen, die absolutie ontvingen, is voorafgaande schuldbelijdenis of biecht allerminst regel. En evenzoo is het uit de *Handelingen der Apostelen* en uit de brieven der Apostelen duidelijk, dat van een geregelde biecht en absolutie in den kring der Apostelen niets te bespeuren valt. Ook bij de aanstelling der Presbyters, en in de pastorale brieven aan Timotheüs en Titus is van zulk een instelling, als onmisbaar voor het gemeenteleven zoogoed als geen spoor te ontdekken. In Jac. 5 : 16 staat wel: „Belijdt *elkanderen* uwe misdaden," maar dat is heel iets anders dan een biecht bij daarvoor aangestelde personen. En zoo men verwijst naar vs. 14, dat een kranke *de onderlingen der gemeente zal roepen*, zoo zij vooreerst opgemerkt, dat dit op *kranke* personen en niet op gezonde slaat, en dat als vrucht van het gebed der onderlingen in de eerste plaats *niet* de absolutie, maar de genezing wordt genoemd. Alsmede dat in vs. 16 op het: „Belijdt elkanderen uwe misdaden," niet volgt: „opdat gij vergeving moogt ontvangen," (daarover wordt in vs 15 gehandeld, en wel als een vergeving niet door de ouderlingen, maar door den Heer) doch heel anders: „Belijdt elkanderen de misdaden, en bidt voor elkander, opdat gij gezond wordt." En ook dit laatste wordt niet voorgesteld als een priesterlijke daad, maar als een daad Gods, want er volgt op: *„Het gebed eens rechtvaardigen vermag veel."* Niet: Want het gebed van een *priester* vermag veel, maar van een *rechtvaardige*. En ook, de genezing komt niet door een priesterlijke machtsdaad, maar van God op het gebed.

Afgezien hiervan werd voorts opgemerkt, dat vergeving van zonden niet magisch *kan* toegaan. Ze hangt af van de gesteldheid van het hart. *Als* er oprechte belijdenis is en die belijdenis komt uit een berouwvol, gebroken hart en uit een verslagen geest, waar wel waarlijk geloof in heerscht, dan *is* er vergeving. Kon dus een mensch over de gesteldheid van het hart naar waarheid oordeelen, dan, maar ook dan alleen, kon hij met personeele toepassing tot dezen of tot dien zeggen: „Uw zonden zijn u vergeven." Jezus *had* die kennis, hij wist wat in den mensch was, en daarom kon hij de absolutie *personeel* toepassen. Neemt men dus aan, dat de Apostelen in gelijken zin als Jezus de absolutie konden schenken, dan onderstelt men daarbij, dat hun de macht verleend was, om het hart van wie zich presenteerde, te doorgronden. En acht men, dat deze apostolische macht thans nog in de kerk resideert, en door den priester kan worden uitgeoefend, dan onderstelt men van tweeën één, óf dat elk priester die kennisse van het menschelijk hart bezit, óf wel dat hem, buiten zulk een kennis, een verborgen leiding wordt gegeven, om de absolutie alleen te schenken aan wie de leiding des Geestes hem aanwijst. Dan echter ware evenals bij Jezus de voorafgaande schuldbelijdenis geen onmisbaar vereischte. Hetzij door eigen inzicht van het hart, hetzij door die verborgen leiding wisten ze dan, wie wel, wie niet vergeving van zonden heeft, en diensvolgens konden ze absolutie schenken of weigeren. En stelt men dit niet, acht men voorafgaande schuldbelijdenis als *conditio sine qua non*, dan komt het altoos weer op de vraag naar de oprechtheid dier belijdenis neêr, en baat het niet, of men al aan Confessio oralis de *Contritio cordis* laat voorafgaan, en de *Satisfactio* er op volgen laat, eenvoudig omdat noch de *Confessio* met den mond, noch de *Satifactio operis* vaste en zekere teekenen van oprecht berouw zijn. Het *voorwaardelijke* blijft daarom ter laatste instantie altoos aan de absolutie kleven. En als iemand die absolutie ontving, van achteren bij zichzelven weet: ik heb den priester bedrogen, dan neemt deze wetenschap zelve toch weêr het gevoel van zoen en vrede weg; en moet zelfs nieuwe absolutie voor zoo stuitende zonde volgen. De poging om wat subjectief het gemoed raakt, tot een zuiver objectieve handeling te maken, gelukt nooit, tenzij men wat niemand wil, een premie op bedrog zou willen stellen.

Het is uit dien hoofde, dat onze vaderen zich met dit stelsel van de Biecht niet hebben kunnen vereenigen, en voor de personeele absolutie de *gemeenschappelijke* absolutie in de vergadering van geloovigen in de plaats hebben gesteld, zonder daarom in het minst het belijden van zijn zonden aan elkander onderling of aan een voorganger der gemeente te willen ontraden. Integendeel de practische godgeleerden hebben deze private belijdenis van zonden aan vader of moeder, of wel aan broeder of zuster, en zoo ook aan de ouderlingen der gemeente, steeds aangeraden. Alleen maar ze hebben er geen private absolutie aan verbonden, overtuigd, dat deze toch nooit anders dan conditioneel kon zijn, en den schuldige dus in de oprechtigheid zijns harten de vergeving van zijn God moest toekomen, gelijk Psalm 32 ons dit leert.

Uit de Pers.

De *Geref. Kerkbode* van Rotterdam geeft een verslag van wat Ds. Lion Cachet ter inleiding op het gebed voor Transvaal in de Westerkerk sprak.

Ziehier de hoofdzaak:

Wij staan op Drakensberg; links van Majuba. Wij zien naar beneden, in *Natal*.

Daár is *Newcastle*; daár is *Ladysmith*; daár is *Maritzburg*; daár, aan de zee, is *Durban*. En waar gij schouwt, ziet gij soldaten, *voetvolk en ruiterij*, bij *duizenden*; bij 10 *duizenden*, tot 40.000, 50.000 toe. Gij ziet kanonnen, én wagens, én tenten; een Europeesch leger, zooals nog niet in Zuid-Afrika geweest is. En aan Port-Natal's zeehaven komen steeds meerdere schepen met *krijgers, vuurwapenen* en *munitie*.

Kunt gij over die bergen, naar het Zuiden, zien, naar de gekaapte Kaapkolonie, dan ontwaart gij, langs de overzijde van de Oranjerivier, een *ander Britsch leger*. En even zoo daár, in het Westen, op de grenzen van Transvaal. Terwijl ook van de zijde van Delagoabaai en uit het N.O. Transvaal door Engelsche soldaten bedreigd wordt.

Waarom dan toch?

Wat hebben die Boeren aan Engeland kwaads gedaan?

Hebben zij van Engeland gestolen? Hebben zij gemoord, zooals de Turken in Armenië? Hebben zij gehandeld in strijd met de *menschelijkheid*, zoodat zij moeten ten onder gebracht worden?

Hebben zij....?

Ach, het is een lange, het is de *oude* geschiedenis.

De Kaap was Hollandsch van April 1652 af, doch moest en *zou* Engelsch worden, gelijk in 1796 en weer in 1806 *geschiedde*, krachtens capitulatie, en in 1814, finaal, door gedwongen afstand van Nederland.

Gewillig hebben de Boeren zich nooit onder Britsche Regeering geschikt. En onderscheidene gebeurtenissen: Slachteraaek, de Inboorlingenkwestie, de Slavenkwestie, de Kafferkwestie hebben eindelijk vele Boeren doen besluiten om de Kolonie te verlaten, en elders een land ter woning te zoeken.

Zij zochten dit tot in Delagoa, en trokken uit in 1836—1840.

Over de *grenzen der Britsche Kolonie*.
Over de *Oranje Rivier*.
Over *Drakensberg, in Natal*.
Eindelijk, *over Vaalrivier*; in Transvaal.

Zij wilden grond *koopen*, en kochten dien ook van DINGAAN den Kafferkoning, heer van Natal.

Zij wilden strijd met de *Inboorlingen vermijden* en dit kon ook, want het land was *wijd* en schier *onbewoond*.

Maar, waar zij verraderlijk aangevallen werden door MOSELEKATSE, aan de Rhenoster-Vet rivieren, in 1836, daar moesten zij zich *verdedigen*, en den overmoed gen moordenaar straffen; in *Monega*; over *Mosilekats nek* tot aan de *Limpopo*, en zoo werd diens land, aan deze zijde der Limpopo, wettig eigendom der Boeren, door *recht van overwinning*.

En Natal: Wettig gekocht van Dingaan; en daarenboven betaald met het bloed van Piet Retief en zijn dapperen, verraderlijk in Dingaan's Kraal vermoord, en met dat van vrouwen en kinderen, ouden en jongen, aan Moordspruit en Weenen, omgebracht; Natal werd insgelijks hun wettig eigendom.

Nu zouden zij rustig wonen.

Doch: Daár nadert de bloedroode Engelsche vlag! »Eenmaal *Britsch onderdaan*" zoo klonk het, »voor *altijd* Britsch onderdaan, en OVERAL Britsch onderdaan."

Ergo: Natal is Britsch; *goedwillig, of met geweld*.
Er was in Natal *geleden*.
Er werd voor Natal *gestreden*.
Doch: Natal moest worden opgegeven, 15 Juli 1842.

De Vrijstaat was een Boeren-Republiek geworden, doch Engeland nam er bezit van bij Proclamatie, 1842—1848. Er werd voor het behoud van den Vrijstaat gestreden (Boomplaats 29 Aug. 1848) doch de Engelsche troepen waren te machtig. En evenals Natal, werd de Vrijstaat Engelsch.

Alleen over de Vaal bestond nu de Republiek der *Boeren*, vrij van Engeland. Dit werd bij Tractaat (Zandrivier) ook door Engeland erkend en bevestigd. En 23 Februari 1854 werd ook de Vrijstaat weer vrij verklaard.

Zou men nu vrij van Engeland zijn?...

Zoolang die lieden arm waren, hadden zij rust.

Doch toen er *Diamanten gevonden werden* moest de Vrijstaat het deel des lands, waar het kostbaar gesteente was, aan Engeland afstaan.

En toen er begon *goud* gevonden te worden in Transvaal, was, in begeerig *beginsel*, besloten, Transvaal IN TE LIJVEN.

De eerste stap daartoe was Shepstone's reis naar Transvaal, van een zeer klein escorte *vergezeld*, in 1877—78.

Den 12den April 1877 werd *Transvaal geannexeerd*, in strijd met Shepstone's volmacht, dat het alleen gebeuren mocht indien allen, of *de overgroote meerderheid het wenschten*.

Van dien tijd tot Dec. 1879 werd door de Transvalers alles gedaan om de Britsche Regeering te overtuigen van het *gepleegde onrecht*, en er op aan te dringen, dat de Annexatie zou worden vernietigd.

TE VERGEEFS.

Toen werd, 16 Dec. (slag van Bloedrivier vóór 41 jaren) de Vlag weer geheschen. Daarop volgde bloedigen strijd te *Potchefstroom, Bronkhorstspruit*, AMAJUBA, (23 Febr. 1881), waarin de Boeren steeds overwonnen.

Transvaal werd bij conventie 1881 teruggegeven, doch onder SUZEREINITEIT; *voorloopig*.

Een andere Conventie volgde in 1884, toen Gladstone aan het hoofd der Britsche Regeering stond.

Een ander tractaat werd overeengekomen, zonder »*Suzereiniteit*",

Doch Gladstone trad af.

Een andere partij kwam aan de Regeering, en de oude strijd tegen de Boeren werd voortgezet.

Waarom?

Om goud, goud, goud.

Om WRAAK, WRAAK, WRAAK.

Om heerschappij over geheel Afrika van de Kaapstad tot Cairo.

Om de opperheerschappij in *Zuid Oostelijk en Midden Afrika*.

Kafferstaten konden lichtelijk *gedwongen worden* met *»tractaten"* en door *kogels*.

Doch Transvaal moet door *list* vallen.

Door overstemming van Britten in Transvaal.

Dit werd gekeerd.

Door *verraad:* Jameson.

Dit slaagde niet.

Dan door OORLOG.

Aanleiding daartoe werd gezocht maar niet gevonden.

Nu, dán optreden met DRIEST GEWELD.

Dus zingt men in Engeland: »Wij hebben de *mannen*; wij hebben de *schepen*; wij hebben het *geld*. Wie en wat zal ons dan weerstaan?

»Sla, Engeland, sla, en sla diep.

»Die Boeren-Republieken mooten weg en zullen weg."

Zoo staan de zaken.

Wat is nu voor Transvaal roeping en plicht in deze, *naar het Woord van God?*

Had Transvaal niet mocten handelen naar Matth. V : 39, 40: »Zoo iemand u op de rechterwang slaat, keert hem ook de andere toe; en zoo iemand met u rechten wil, en uwen rok nemen, laat hem ook den mantel?"

Of naar Lukas XIV : 31, 32: »Wat Koning, gaande naar den krijg, om tegen een anderen Koning te slaan, zit niet eerst neder en beraadslaagt, of hij machtig is, met 10.000 te ontmoeten diegene, die met 20.000 tegen hem komt? Anders zins zendt hij gezanten uit, terwijl diegene nog verre is, en begeert hetgeen tot vrede dient?"

Had Transvaal, in elk geval niet, op des Almachtigen hulp vertrouwende, moeten wachten, zonder één voorwaartsche beweging te maken, totdat men *metterdaad was aangevallen?*

Het antwoord is zeer eenvoudig:

Of oorlog is *nooit gerechtvaardigd*, óf deze oorlog, tot zelfbehoud, is naar God's *recht*.

Transvaal is het *land der Transvalers*.

Zij hebben daarop een *goddelijk* en *menschelijk recht*.

Ook de Regeering van Transvaal *is een »macht" van God*.

Die regeering *moet* maatregelen nemen tot verdediging des lands, of zij is ONTROUW.

En zoo is Transvaal niet alleen *gerechtigd*, maar verplicht tot den krijg van verweer. En omstandigheden hebben het *moment van optreden* verhaast.

De zaak staat nu alzoo:

Engeland's leuze is: Macht over *recht*.

Die van Transvaal; *Recht* versus macht.

En ter handhaving hiervan *heeft Transvaal een roeping te vervullen*.

Het is mogelijk, dat de Boeren, nu, als Volk, *ondergaan*.

Doch het *beginsel* wordt *gehandhaafd* en ZAL *zegevieren*, ook in Zuid-Afrika.

De strijd van der Boeren zijde is dus *gerechtvaardigd; geweltigd; aangewezen*.

Derhalve kunnen zij daarin tot den Heere gaan om hulpe.

En *kunnen wij* dit doen met, en *voor hen*.

En wij doen dit:

I. *Met schuldbelijdenis*.

Bij den mensch is altijd, in alles, *schuld*.

Zoo ook heeft Transvaal schuld.

Niet tegenover Engeland.

Maar *voor den Heere*.

Schuld moet beleden worden.

Er moet *demoediging* zijn.

En die zij er.

II. Met *overbrenging der zaak uit de handen der menschen in de hand des Heeren*.

Of Hij de zaak van Transvaal tot Zijn zaak gelieve te maken.

III. En dus, op Zijn *tijd* en Zijn *wijze* Transvaal en Vrijstaat verlossen uit *de hand des benauwers*.

IV. Of Hij, als *bloedvergieten onvermijdelijk onafkeerbaar is*, Zijn hand *beschermend* over de *strijders* voor recht *wil uitstrekken*;

den *demon van oorlog* een toom aanleggen;

dat de *strijdenden* niet vergeten, dat zij *Christenbelijders* zijn;

dat de *strijd kort en beslissend moge wezen*;

dat die zich niet uitstrekke over de *heidensche naties in Afrika*;

dat de *regeerders in Engeland alsnog tot be zinning* moge komen;

Dat de Heere Zich over Zuid Afrika moge ontfermen.

En over Transvaal-Vrijstaat in het bijzonder.

Zoo aangrijpend bezield kan alleen spreken wie als L. C. in Afrika thuis is en als L. C. de gave van het *graphische* woord bezit.

Buiteuland.

Engeland. Het gevoelen van Kerkelijke mannen over den oorlog met Transvaal.

De bekende redacteur van de *Review of Reviews*, de heer W. T. Stead, zond eene brochure de wereld in, onder den titel: „Zal ik mijn broeder den Boer slaan?" Een afdruk dezer brochure werd aan alle predikanten en geestelijken van Engeland gezonden. Uit de antwoorden die de heer Stead ontving, blijkt het duidelijk, dat ook onder bedienaren van den Godsdienst een oorlogskoorts is uitgebroken. Zeer velen ontkenden, dat de Boeren van de Transvaal broeders van de Engelschen zijn. Een predikant der Anglicaansche kerk beantwoordde Stead's vraag toestemmend en meende dat men daarop trots moest zijn. Een Wesleyaansch predikant antwoordde, dat hij een oorlogspreek gehouden had. Over het algemeen heeft de heer Stead zich verwonderd over de houding van Christelijke mannen in dezen oorlog. Op de „Christian Conference" vroeg de heer Stead, of het wel aanging om te twisten over wierook en kandelaars, wanneer de Christenheid haar stem moest verheffen om een zondigen oorlog te voorkomen, een oorlog van wraak en van weerwraak.

Het is niet te ontkennen dat het volk roept om oorlog, ten einde Majuba te wreken. Toen de heer Stead te Leek over het behoud van den vrede sprak, trad een soldaat op het platform en vroeg het woord om „den moord op Majuba" in herinnering te brengen. Men wil den oorlog niet om de grieven der „uitlanders", maar om de nederlaag op Majuba te wreken.

Stead noemt zich een vriend van Rhodes en Jameson, maar spreekt zijne overtuiging uit, dat Engeland zijn suprematie in Zuid-Afrika niet behoeft te handhaven door eenen oorlog. „Wij hebben de helft van de blanke bevolking, en vier vijfden van de gekleurde; wij hebben negen tienden van het land, negen tienden van den handel, en de geheele kust. Hoe kunnen dan de Boeren onze suprematie in gevaar brengen als men deze feiten in het oog houdt — de Boeren, die een kleine natie van onkundig volk zijn? Het is belachelijk te zeggen dat onze suprematie in gevaar is."

Voorts toont de heer Stead aan dat wanneer de Uitlanders waarlijk behoefte hadden aan de voorrechten die men zegt dat zij noodig hebben, dan zouden zij er zelven voor strijden en niet de hulp van Engeland hebben ingeroepen.

Dat niet alle kerkelijke mannen in Engeland de oorlog met Transvaal goedkeuren, is ons gebleken op de Groningsche Synode, waar de afgevaardigden der Presbyteriaansche en de afgevaardigde der Calvinistische Methodistische kerk van Wales de politiek van Chamberlain, die een oorlog moest ten gevolge hebben, afkeurden. Ook heeft Dr. Lunn, die Zondag 8 October te Londen in de St. James' Lower Hall predikte een getuigenis gegeven tegen de gouddorst die die de machthebbers in Engeland openbaren. Hij sprak over Jozua 7 : 21 en zeide dat de roof van Achan van den gouden tong en van het Babylonisch opperkleed de twee speciale gevaren afbeeldden waaraan alle beschaafde natiën bloot staan: de begeerte naar opeenstapeling van rijkdommen en de begeerte naar weelde. Deze hartstochten ondermijnden de beschaafde volken der oudheid. Als Engelschman betreurde Dr. Lunn het, dat de Transvaalsche regeering aan de Engelschen niet dezelfde rechten geven wilde die de Transvalers in de Kaapkolonie genieten, maar was ook overtuigd dat de oorlog uitgebroken was door toedoen van kapitalisten en financiers en dat daarom Achan's tong dienst deed om Zuid-Afrika te verdeelen, zoodat het geslachten lang niet kon worden vereenigd. De houders van mijnaandeelen dringen op een oorlog aan, in de hoop dat deze zou leiden tot annexatie, waardoor hunne aandeelen zeer in waarde zouden rijzen. Dr. Lunn besloot zijne predikatie met de opmerking, dat wanneer de zonde van Achan bezocht werd aan het geheele volk, God zeer zeker de zonden aan onze bestuurders zou bezoeken indien wij als volk, deze zonden laten begaan zonder daartegen te protesteeren."

De redactie van de *Independent*, het orgaan der congregationalisten vergelijkt de Boeren met het Israël van Zuid-Afrika, en de omringende Engelschen met de Egyptenaars, Babyloniërs of Assyriërs. Maar al is het dat de *Independent* zou verlangd hebbben, dat een oorlog werd voorkomen, men is er ver van af om de ware oorzaken van de begonnen bloedige worsteling te zoeken in wraakzucht en gouddorst.

Frankrijk. De officieuse Synode en de conferentie van Lyon.

Toen de oorlog van 1870 geëindigd was, achtte de heer Thiers, de eerste president van de Fransche republiek het natuurlijk, dat de Gereformeerden hetzelfde voorrecht begeerden 'twelk' de Lutherschen bezaten, en zoo werd dan op verzoek van een invloedrijk Gereformeerde aan de Gereformeerde kerk toegestaan eene Generale Synode te houden, die door de regeering werd saâmgeroepen. Dit geschiedde in het jaar 1872.

Nu zou men verwachten dat deze Synode zich aanstonds geplaatst had op het standpunt der vorige Synode en daarom de confessie van La Rochelle had laten gelden! Doch dit deed zij niet. Er werd eene „déclaration de foi" van weinige regels opgesteld die men aan het hoofd van de liturgie plaatste die door de Conseil Central goedgekeurd en daardoor door de regeering gesanctioneerd is.

Er waren echter ook liberalen ter Synode afgevaardigd. Deze hebben alles wat hun mogelijk was in het werk gesteld om het aannemen van de „déclaration de foi" tegen te houden. Zij hebben niet doorzien dat de Synode door het opstellen van eene nieuwe geloofsbelijdenis, uit een paar regels bestaande, hare kracht zoodanig verzwakte, dat het maar een quaestie van tijd zou zijn, om door de zich toen noemende orthodoxen als broeders en als wettige leden der Synode erkend te worden.

Maar dit inzicht ontbrak. De liberalen verstonden niet dat de Synode van 1872 een geheel nieuwe geloofsbelijdenis opstellende, zich op liberaal standpunt plaatste, door de leiding des Heiligen Geestes bij de vorige wettige vergaderingen der Gereformeerde kerken in Frankrijk te ontkennen. Daarom zijn de liberalen, toen op de eerste zitting besloten werd eene déclaratie van geloof vast te stellen, niet meer op de tweede zitting verschenen. Zij wisten ook uit te werken dat de regeering geen tweede Synode meer toestond. De staatslieden, die toen aan het roer waren wisten niet waaraan zich te houden; aan de eene zijde drongen de orthodoxen aan op eene nieuwe officieele Synode, om de besluiten van die van '72 te gaan uitvoeren; de liberalen drongen er bij de regeering op aan, dat geen Synode zou worden saamgeroepen. Niet wetende waaraan zich te houden, onthielden zij zich.

Men zal vragen, maar waarom dan niet vergaderd, zonder daartoe door de overheid te zijn saâmgeroepen? Men moet weten dat de Fransche Gereformeerde kerken even als de Roomsche kerk door een concordaat aan den staat verbonden zijn. De predikanten ontvangen staatstractement. Wanneer nu eene Synode het besluit nam om eene zekere categorie van predikanten af te zetten, dan zou dit toch geen effect sorteeren wanneer de staat hun niet het tractement onthield.

Toch werd hoe langer zoo meer gevoeld dat de Gereformeerde kerken niet zonder synodale vergaderingen konden leven. Daarom werd het denkbeeld geopperd om officieuse synodale vergaderingen saâm te roepen. En inderdaad kwam in 1879 de eerste officieuse generale Synode te Parijs samen. Ze bestond uit afgevaardigden van particuliere Synoden. In 1881 werd een nieuwe Generale Synode te Marseille gehouden, waar wel de oude Gereformeerde kerkenordening werd bevestigd, maar eene nieuwe werd opgesteld, terwijl ook de Déclaration de foi van 1872 opnieuw werd aanvaard als accoord van kerkelijke gemeenschap. Na '81 hebben de officieuse Synoden geregeld om de drie jaren plaats gehad. Ongeveer twee derden van de kerken en de predikanten die den Gereformeerden naam dragen sloten er zich bij aan.

Maar de orthodoxie verwaterde van lieverlede, vandaar dat er nu en dan stemmen opgingen om vereeniging te zoeken met de liberalen. Daardoor werd het mogelijk dat men met de liberalen eene conferentie ging houden. Men was toch uit den zelfden stam gesproten, men had gemeenschappelijke belangen, waarom zou men niet samen komen om die belangen met elkander te bespreken? De evangelischen of orthodoxen stelden, als zij zich voor eene conferentie met de liberalen uitspraken, hun geweten gerust, met de gedachte, dat louter uitwendige belangen op die conferentie met liberalen zouden worden behartigd. De laatste officieuse Synode van Bordeaux sprak zich ook in dien geest uit. Maar nu weder een conferentie met afgevaardigden der liberalen staat gehouden te worden, is de spraakverwarring in deze groot. Sommigen beweren dat op de te Lyon te houden conferentie louter administratieve dingen mogen behandeld worden; anderen zeggen: de kerken krijgen door de conferentie een hoofd en een hand om te handelen!